

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.2.12>

ТРАЧ С.С.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

REGULATORY REGULATION ECONOMIC ACTIVITY

Актуальність статті полягає в тому, що створення зони вільної торгівлі між Україною і Європейський Союзом, рух України у Європейський правовий простір, зростання значення господарської діяльності в сфері суспільного виробництва, концептуальні зміни в господарському та кримінальному законодавстві об'єктивно обумовлюють необхідність вивчення правових засад господарської діяльності. Метою статті є здійснення теоретико-методологічного аналізу нормативно-правових засад регулювання господарської діяльності в контексті демократичного врядування з врахуванням сучасних умов суспільного розвитку та проведення реформ. У результаті систематизації та розкриття змісту нормативно-правових актів сфери, що становить предмет наукового аналізу, визначено правові засади регулювання господарської діяльності. З'ясовано, що система державного регулювання господарської діяльності представлена як сукупність певних елементів: суб'єкти господарської діяльності; порядок здійснення реєстрації суб'єктів господарської діяльності; види господарської діяльності, якими можуть займатися суб'єкти господарської діяльності; види діяльності, щодо яких встановлено обмеження для зайняття ними суб'єктами господарювання; порядок отримання дозволів на здійснення таких видів господарської діяльності, відносно яких встановлено певні обмеження; суб'єкти контролю за порядком реєстрації та веденням господарської діяльності її суб'єктами, а також визначення їх компетенції; заходи щодо розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності у разі використання господарської діяльності для вчинення правопорушень. Акцентовано увагу, що законодавчий досвід країн Європи свідчить про можливе існування інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб. Зроблено висновок, що у законодавстві низки країн континентальної Європи намітилася тенденція до запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, або до його розширення, з метою отримання найбільш потужного важеля дії на тих юридичних осіб, у яких службовці під час виконання своїх професійних обов'язків учиняють кримінальні правопорушення з метою отримання вигоди для організацій. Негайне розроблення спеціальних приписів щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб та доповнення кримінального законодавства правовими нормами з цього приводу в Україні є наразі актуальним питанням яке потребує законодавчої імплементації.

Ключові слова: *правові засади, конституційні основи, регулювання, господарська діяльність, підприємство.*

The relevance of the article is that the creation of a free trade zone between Ukraine and the European Union, the movement of Ukraine into the European legal space, the growing importance of economic activity in social production, conceptual changes in economic and criminal law objectively necessitate the study of legal principles. The purpose of the article is to carry out a theoretical and methodological analysis of the legal framework for regulating economic activity in the context of democratic governance, taking into account modern conditions of social development and reform. As a result of systematization and disclosure of the content of normative legal acts of the sphere, which is the subject of scientific analysis, the legal bases of regulation of economic activity are determined. It was found that the system of state regulation

of economic activity is presented as a set of certain elements: economic entities; the procedure for registration of business entities; types of economic activity that may be engaged in by economic entities; activities for which restrictions are imposed on the occupation of business entities; the procedure for obtaining permits for such activities, in respect of which certain restrictions are imposed; subjects of control over the procedure of registration and conduct of economic activity by its subjects, as well as determination of their competence; measures to investigate and bring the perpetrators to justice in case of using economic activity to commit offenses. Emphasis is placed on the fact that the legislative experience of European countries indicates the possible existence of the institution of criminal liability of legal entities. It is concluded that in the legislation of a number of continental European countries there is a tendency to introduce the institution of criminal liability of legal entities, or to expand it, in order to obtain the most powerful lever of action on those legal entities in which employees commit criminal offenses. offenses for the benefit of organizations. Immediate development of special regulations on criminal liability of legal entities and supplementation of criminal legislation with legal norms in this regard in Ukraine is currently a topical issue that requires legislative implementation.

Key words: *legal bases, constitutional bases, regulation, economic activity, enterprise.*

Актуальність теми. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки. Економічні, соціальні та політичні процеси, які відбуваються в країні, впливають на характер злочинності у сфері господарської діяльності – змінюється її структура, механізми та способи вчинення. Слідом за стрімкими змінами в економіці зростає кількість кримінальних правопорушень, яким важко запобігати. Ускладнює ситуацію поширення «тіньової економіки» та корупції, недосконалість законодавчої бази, а державні органи, які створені для регулювання економічних процесів не координують свої дії між собою. За таких умов питання захисту національних інтересів держави у господарській сфері набуває особливої ваги [4].

Створення зони вільної торгівлі між Україною і Європейський Союзом, рух України у Європейський правовий простір, зростання значення господарської діяльності в сфері суспільного виробництва, концептуальні зміни в господарському та кримінальному законодавстві об'єктивно обумовлюють необхідність вивчення правових засад господарської діяльності.

Мета статті – здійснення теоретико-методологічного аналізу нормативно-правових засад регулювання господарської діяльності в контексті демократичного врядування з врахуванням сучасних умов суспільного розвитку та проведення реформ.

Виклад основного матеріалу. Реформування державно-монополістичної планово-бюрократичної економіки України почалося у кінці 80-х рр., із прийняттям Законів «Про індивідуальну трудову діяльність» та «Про кооперацію», які зародили паростки свободи для підприємницької діяльності [2, с. 509]. Водночас, стан цивільного, господарського, кримінального, податкового та інших галузей законодавства ще досить довго не відповідав завданням реформування економіки. Фактично реформи пішли по шляху неконтрольованого перерозподілу власності, легалізації кримінальних капіталів, що призвели до парадоксальної ситуації, при якій законодавча база замість того, щоб створити надійне правове поле і забезпечити дотримання режиму законності в сфері економічних (господарських) відносин, стала одним із факторів, дестабілізуючих цей процес. Суперечність, внутрішня неузгодженість, безсистемність, прогалини, невідрегульованість механізму їх реалізації – найбільш характерні риси законодавства перехідного періоду, а як відомо, правові засади, що покликані регулювати господарсько-правові відносини, якщо вони не відповідають завданням соціально-економічного прогресу суспільства і вимогам об'єктивних економічних законів, мають велику зворотну кримінальну генеруючу силу.

Сучасні економіко-правові теорії в західноєвропейських країнах щодо оцінки державно-правового втручання в сферу підприємницької діяльності містять дві чітко виражені доктрини. Відповідно до однієї з них міцний економічний розвиток країни залежить від вільного розвитку приватної підприємницької ініціативи. Роль держави при цьому повинна зводитися до забезпечення вільного розвитку ринкових відносин, при якому правове втручання держави можливе тільки з метою припинення небажаних, шкідливих і руйнівних для національної економіки процесів і проявів.

Протилежна доктрина ґрунтується на ідеї абсолютної відповідальності держави за розвиток економіки, зміцнення механізмів управління і планування, активного правового регулюючого впливу на підприємницький сектор. Як перша, так і друга доктрини, природно, мають свої позитивні і негативні сторони. А істина, як відомо, завжди посередині. І однозначного рішення цієї глобальної проблеми для всіх країн не існує, оскільки, на наш погляд, тут необхідно ретельно враховувати історичні, політичні, національні, культурні, економічні і цілий ряд інших факторів, що вимагає самостійного аналізу стосовно кожної конкретної країни, яка переходить на ринковий шлях розвитку.

Сьогодні, правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави [1].

Національним інтересам України відповідає сталий розвиток національної економіки, інтеграція України в європейський економічний простір, розвиток рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами [8].

Конституційні основи правового господарського порядку в Україні становлять: право власності Українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що здійснюється від імені Українського народу органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України; право кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону; забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки, недопущення використання права власності на шкоду людині і суспільству; право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності; економічна багатоманітність, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення виключно законом правових засад і гарантій підприємництва; забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монополієм становити на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, визначення правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання виключно законом; забезпечення державою екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України; забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці, захист прав споживачів; взаємовигідне співробітництво з іншими країнами; визнання і дія в Україні принципу верховенства права [1; 4].

Суб'єкти господарювання та інші учасники відносин у сфері господарювання здійснюють свою діяльність у межах встановленого правового господарського порядку, дотримуючись вимог законодавства [1].

Під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1].

Державна реєстрація особи (осіб) як суб'єкта господарювання являє собою певний процес. Умовно його можна розділити на кілька етапів: 1) підготовка та подання необхідних документів до органу державної реєстрації (передреєстраційна підготовка); 2) розгляд і перевірка документів, що надійшли до органу державної реєстрації (процедурний процес); 3) прийняття рішення та видача свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта господарювання (кінцевий результат).

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», відомості про державну реєстрацію, включені до реєстру, є відкритими для загального ознайомлення (крім реєстраційних номерів облікових карток платників податків та паспортних даних).

Діяльність незареєстрованого суб'єкта господарювання, що підлягає державній реєстрації, заборонена. Доходи, отримані таким суб'єктом, визнаються незаконними та підлягають вилученню в Державний бюджет України у встановленому законом порядку. Існування норми щодо односторонньої реституції утримує осіб від здійснення господарської діяльності без державної реєстрації.

Згідно зі ст. 247 Господарського кодексу (ГК) України, у разі здійснення суб'єктом господарювання діяльності, що суперечить закону або установчим документам, до нього може бути застосовано адміністративно-господарську санкцію у вигляді скасування державної реєстрації та ліквідації його. У разі ліквідації суб'єкта господарювання до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців вноситься відповідний запис

Однак, суб'єкт господарювання має право оскаржити до суду рішення будь-якого органу державної влади або органу місцевого самоврядування щодо застосування до нього адміністративно-господарських санкцій. Збитки, завдані суб'єкту господарювання у зв'язку з неправомірним застосуванням до нього адміністративно-господарських санкцій, підлягають відшкодуванню в порядку, встановленому законодавством.

При цьому, у Кримінальному кодексі (КК) України [5] передбачено кримінальну відповідальність за вчинення низки кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, більшість з яких, пов'язані з використанням фіктивних суб'єктів підприємницької діяльності. Кримінальні правопорушення, що вчинюють з використанням фіктивних підприємств, набули масштабів, що становлять дедалі більшу загрозу економічній безпеці України, оскільки завдяки цій технології певна частина оборотного капіталу в державі перебуває в тіньовому обігу. Правоохоронна практика свідчить, що на етапі підготовки до вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності злочинці здійснюють державну реєстрацію фіктивних підприємств або придбання вже зареєстрованих фірм. Усі фіктивні підприємства мають однакові цілі й завдання та різняться лише способом легалізації.

Засобами державного регулювання у сфері господарювання, спрямованими на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захисті економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів є ліцензування, патентування видів господарської діяльності та квотування [1].

Правові засади ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування визначаються виходячи з конституційного права кожного на здійснення підприємницької діяльності, не забороненої законом, а також принципів господарювання, встановлених у ст. 6 ГК України.

Необхідність в одержанні ліцензії виникає у випадках, передбачених законодавством, а саме за умови, якщо вид діяльності, яким збирається займатися суб'єкт господарювання, передбачений ст. 9 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [7]. Органи ліцензування оприлюднюють ліцензійні умови і зміни до них на своєму офіційному веб-сайті. У разі внесення змін до ліцензійних умов у частині зміни переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, цими ж змінами встановлюється строк подачі цих додаткових документів, який не може бути меншим, ніж два місяці з дня опублікування змін до ліцензійних умов.

Ліцензування господарської діяльності за її видами є складовою державного регулювання економіки, мета якого – забезпечення єдиної державної політики в цій сфері, а також захист основних економічних і соціальних інтересів громадян. Головним завданням ліцензування є захист основних інтересів держави, її громадян шляхом установлення з боку держави певних умов і правил здійснення видів господарської діяльності. Тобто сам по собі факт державної реєстрації в деяких випадках ще не дає зареєстрованому суб'єкту права займатися господарською діяльністю.

Залежно від особливостей провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, вимоги ліцензійних умов встановлюються стосовно суб'єкта господарювання загалом та /або відносно кожного місця провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Ліцензійними умовами встановлюються зміст та форма: 1) заяв про отримання, переоформлення ліцензії, зупинення та відновлення дії ліцензії в повному обсязі або частково, розширення або звуження провадження виду господарської діяльності ліцензіатом; 2) відомостей, що додаються до заяви про отримання ліцензії; 3) опису документів, що подаються для отримання ліцензії; 4) документів щодо кожного місця провадження господарської діяльності [7].

На законодавчому рівні визначено органи ліцензування, що виконують завдання регуляторної політики щодо визначення умов ліцензування для кожного з видів господарської діяльності, зокрема:

1) Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України) ліцензує виробництво, ремонт і торгівлю вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасів до неї; надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, охорони громадян; відкриття і функціонування стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення, мисливських стелів; виробництво, торгівлю піротехнічними засобами тощо;

2) Міністерство фінансів України – виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення, напівдорогоцінного каміння, виготовлення й торгівлю виробами з них, збирання, первинне опрацювання відходів і брухту з них; виготовлення бланків цінних паперів, документів суворої звітності; страхову діяльність; випуск та проведення лотерей; розроблення, виробництво, упродовження, сертифікаційні випробування, увезення, вивезення голографічних захисних елементів; організацію діяльності з проведення азартних ігор;

3) Державна служба України з питань праці – посередництво у працевлаштуванні за кордоном; організацію професійної діяльності у сфері надання соціальних послуг;

4) Державна митна служба України – посередницьку діяльність митного брокера та митного перевізника;

5) Державний департамент ветеринарної медицини – виробництво оптову, та роздрібну торгівлю ветеринарними медикаментами і препаратами; проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт (на об'єктах ветеринарного контролю); ветеринарну практику;

6) Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) – медичну практику; проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт (крім робіт на об'єктах ветеринарного контролю); переробку донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів тощо.

До цього переліку можна також віднести Національний банк України та Державну комісію з цінних паперів і фондового ринку, що ліцензує певні види діяльності на ринку цінних паперів (тобто підприємницьку діяльність з перерозподілу фінансових ресурсів за допомогою цінних паперів та організаційного, інформаційного, технічного, комунального й іншого обслуговування) у разі, якщо це основний вид діяльності.

Слід згадати і про діяльність держави із захисту економічної конкуренції. Сьогодні у сфері захисту економічної конкуренції діє більше сотні нормативно-правових актів різної юридичної сили. Однак основні положення щодо захисту економічної конкуренції закріплені у ГК України (глава 3 «Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції»).

Держава підтримує конкуренцію як змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їх власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, внаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару і при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку. Органам державної влади і органам місцевого самоврядування, що регулюють відносини у сфері господарювання, забороняється приймати акти або вчиняти дії, що визначають привілейоване становище суб'єктів господарювання тієї чи іншої форми власності, або ставлять у нерівне становище окремі категорії суб'єктів господарювання чи іншим способом порушують правила конкуренції. У разі порушення цієї вимоги органи державної влади, до повноважень яких належить контроль та нагляд за додержанням антимонопольно-конкурентного законодавства, а також суб'єкти господарювання можуть оспорювати такі акти в установленому законом порядку [1].

Принципові зміни характеру економічних відносин, формування нових ринкових механізмів, що потребували правової охорони, визначили потребу врегулювання господарсько-правового інституту фінансової неспроможності (банкрутства). Незважаючи на значну кількість випадків визнання підприємств банкрутами, з огляду на практику господарських судів, є очевидними вкрай низькі результати виявлення правоохоронними органами численних спроб зловмисників використати цей інститут для списання податкових зобов'язань і приховування кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Базовим нормативно-правовим актом, що регулює відносини фінансової неспроможності в нашій країні, є Кодекс України з процедур банкрутства [3]. Відповідно до цього Кодексу щодо боржника – юридичної особи застосовуються такі судові процедури: а) розпорядження майном боржника; б) санація боржника; в) ліквідація банкрута; щодо боржника – фізичної особи застосовуються такі судові процедури: а) реструктуризація боргів боржника; б) погашення боргів боржника.

Процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність разом з визнанням боржника банкрутом, а процедури санації боржника або ліквідації банкрута здійснюються з дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції. Поряд із цим, відповідно до ст. 219 КК України доведення до банкрутства, тобто умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином -

засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору передбачає кримінальну відповідальність [5].

Нині, це єдина кримінально-правова норма, що покликана охороняти суспільні відносини у цій сфері, оскільки, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [6] кримінальні правопорушення, передбачені ст. 218 («Фіктивне банкрутство»), 220 («Приховування стійкої фінансової неспроможності») та 221 («Незаконні дії в разі банкрутства») було декриміналізовано.

На нашу думку, у процесі розробки ефективних методик розслідування кримінальних правопорушень необхідно замислитись щодо запровадження кримінальної відповідальності для юридичних осіб й відповідно визнання останніх суб'єктами кримінальних правопорушень, зокрема, у сфері господарської діяльності.

Під час дослідження правових засад господарської діяльності в Україні було встановлено, що концепція кримінальної відповідальності організацій (юридичних осіб) має як активних прихильників, так і супротивників. Перші пояснюють свою позицію, ґрунтуючись на кількох важливих обставинах: по-перше, законним правам й інтересам значної кількості людей юридичні особи заподіюють величезну шкоду, що значно перевищує збитки, яких може завдати окремий громадянин, навіть з використанням свого службового становища в організації; по-друге, вина за заподіяння шкоди тією чи іншою мірою може стосуватися всіх або більшості учасників юридичної особи, причому всіх їх неможливо притягнути до кримінальної відповідальності через складнощі процесу доказування; по-третє, прихильники концепції відзначають зв'язок, що історично склався, між кримінальним, адміністративним і фінансовим правом (в яких норми про відповідальність юридичних осіб мають давню історію).

При цьому, варто додати, що інститут кримінальної відповідальності корпорацій (юридичних осіб) є однією з характерних особливостей кримінального права багатьох держав з розвинутою ринковою економікою. Спочатку цей інститут був характерний для країн з англосаксонською системою права, але згодом його сприйняли і багато країн континентальної Європи (Нідерланди, Фінляндія, Португалія, Франція, Данія, Люксембург) та Азії (Ліван, Сирія, Китай, Індія, Японія).

Наприклад, за американським законодавством, корпорації (організації), несуть відповідальність за різні правопорушення з широким діапазоном. Корпораціям можна висувати кримінальні звинувачення за шахрайства, обман споживачів, фіксування цін, недобросовісну рекламу, інституційну корупцію тощо.

Що стосується європейської правової доктрини, то на початку 1929 р. Міжнародний конгрес з кримінального права, що відбувся в Бухаресті, висловився за запровадження кримінальної відповідальності для юридичних осіб. Пізніше, Комітет міністрів-членів Ради Європи прийняв Рекомендації № 88 (18) щодо відповідальності підприємств – юридичних осіб за правопорушення, учинені під час ведення господарської діяльності. Додаток до Рекомендацій вказує на те, що на підприємства – юридичні особи повинна накладатися відповідальність за правопорушення, вчинені ними під час ведення своєї діяльності, навіть якщо правопорушення не було пов'язано з виконуваними підприємством завданнями. Підприємство повинне нести відповідальність незалежно від того, чи було встановлено конкретну фізичну особу, в діях якої були ознаки складу кримінального правопорушення. Якщо ж таку особу встановлено, то залучення до відповідальності підприємства не повинне звільняти від відповідальності фізичну особу, винну в правопорушенні, і, відповідно, навпаки. Зокрема, особи, які виконують управлінські функції на підприємстві, мають відповідати за порушення своїх обов'язків, якщо це призвело до вчинення правопорушення [9, с. 363].

Сьогодні більшість країн, що входять до Європейської співдружності, містять відповідні положення у своєму законодавстві. В Україні проблема запровадження інституту кримінальної відповідальності організацій перебуває на стадії вирішення. Це зумовлено не лише інтеграційними процесами. Існують і внутрішньодержавні чинники: використання організаційно-правової форми юридичних осіб сьогодні стало складовою більшості кваліфікованих кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, що потребує вжиття адекватних заходів кримінально-правового характеру.

Висновки. Правовими засадами господарської діяльності в Україні є: 1) Конституція України – визначає основу функціонування господарської діяльності: основні права, свободи й обов'язки суб'єкта господарювання, сферу компетенції органів державної влади тощо; 2) міжнародні договори України – визначають міжнародно-правові орієнтири у господарській діяльності,

здійснення суб'єктами зовнішньо-економічної діяльності, а також спільні заходи у боротьбі та запобіганні кримінальним правопорушенням у зазначеній сфері; 3) законодавчі нормативно-правові акти – регламентують питання правового забезпечення господарської діяльності: окреслюють ключові сфери суспільних відносин; встановлюють організаційні засади; визначають систему суб'єктів господарської діяльності, вид та міру покарання за вчинення кримінально-протиправних діянь, порядок відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням тощо; 4) підзаконні нормативно-правові акти – надають юридичної сили документам з організації господарської діяльності на державному та місцевому рівнях відповідно; 5) відомче (локальне) правове регулювання – полягає у деталізації (конкретизації) положень нормативно-правових актів вищого рівня правового регулювання, а саме тих, що стосуються окремих елементів системи/механізму господарської діяльності.

У законодавстві низки країн континентальної Європи намітилася тенденція до запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, або до його розширення, з метою отримання найбільш потужного важеля дії на тих юридичних осіб, у яких службовці під час виконання своїх професійних обов'язків учиняють кримінальні правопорушення з метою отримання вигоди для організацій. Негайне розроблення спеціальних приписів щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб та доповнення кримінального законодавства правовими нормами з цього приводу в Україні є наразі актуальним питанням яке потребує законодавчої імплементації.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон від 16 січ. 2003 р. № 436-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print>

2. Історія держави і права України: підручник. У 2-х т. / За ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина. Кол. авторів: В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. О. Святоцький та ін. К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2000. Т. 2. 552 с.

3. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19/print>

4. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

5. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон від 15 лист. 2011 р. № 4025-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text>

7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон від 02 берез. 2015 року № 222-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22219#Text>

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» : Указ Президента України від 11 серп. 2021 р. №347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>

9. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. Київ, 2006. 1048 с.